

[2]

Examen

Aprenentatge i avaluació

LA NECESSITAT DE L'AVALUACIÓ

Normalment quan es parla d'avaluar, o de l'avaluació, es relaciona amb situacions de neguit, nervis: se sol pensar en els exàmens, les hores d'estudi, els temes que s'han de saber, les notes... Tots aquests conceptes formen part de l'univers de l'avaluació però l'enfocament i la importància que se li dona a aquest procés pot fer que es visqui com un fet angoixant i, per tant, avorrit i poc motivador o com una situació d'aprenentatge integrada en les pràctiques diàries de l'aula.

Tant des del punt de vista de l'estudiant com del professor, l'avaluació de l'aprenentatge dins l'àmbit educatiu es considera **necessària** i queda justificada per dues funcions:

- Per una banda s'avalua l'aprenentatge dels estudiants perquè el professor pugui recollir evidències del seu progrés en el procés d'aprenentatge i pugui, així, oferir ajudes molt ajustades a les seves necessitats. Aquesta funció és de tipus **pedagògic**.

- Per altra banda, s'avalua l'aprenentatge dels estudiants per comprovar que s'han assolit uns coneixements i certificar que es té un nivell de coneixement i que s'està en disposició de passar al nivell educatiu superior. Aquesta funció és de tipus **acreditatiu**.

Ambdues funcions posen de manifest l'avaluació entesa com un mecanisme que té com a darrera finalitat comprovar que s'estan assolint (o s'han assolit), i en quin grau, els objectius d'aprenentatge plantejats a l'inici de l'activitat educativa. Aquest mecanisme permet valorar el procés d'aprenentatge introduint quan sigui necessari mesures de millora.

Si es té en compte el moment dins el procés d'ensenyament-aprenentatge en què es duu a terme l'avaluació, es poden diferenciar **tres tipus d'avaluació** que responen a objectius diferents:

- Avaluació *inicial* (diagnòstica): com el mateix nom indica, aquest tipus d'avaluació es produeix a l'inici de l'assignatura, normalment durant la primera setmana de classe, i té com a principal objectiu identificar els coneixements previs dels estudiants vers els continguts d'aprenentatge.

- Avaluació *formativa* (continuada, processual): aquest tipus d'avaluació es dona durant tota l'assignatura. L'objectiu és informar de l'evolució i progrés de l'aprenentatge dels estudiants per tal de poder oferir ajudes i flexibilitzar algunes decisions tenint en compte el ritme d'aprenentatge i les necessitats dels estudiants. Aquest tipus d'avaluació fomenta i potencia la regulació de l'aprenentatge dels estudiants.

- Avaluació *final* (sumativa): és l'avaluació que es produeix al final de l'assignatura (les avaluacions parcials sovint es poden considerar avaluacions sumatives: tot depèn de com estigui configurat el sistema general d'avaluació de l'assignatura). Es proposa comprovar si els estudiants han realitzat l'aprenentatge que s'havia planificat i que s'esperava que assolissin.

Si es tenen en compte aquests tipus d'avaluació i l'objectiu que es proposen, es poden utilitzar diferents **instruments d'avaluació**. Així, per exemple, en l'avaluació inicial es poden fer servir *qüestionaris, mapes conceptuals, preguntes obertes...*

En l'avaluació durant el procés, és força comú avaluar mitjançant *treballs* que responen a una demanda concreta, que pot ser oberta —l'estudiant decideix com fer el treball— o més tancada —l'estudiant té unes consignes específiques sobre format, estructura... proporcionades pel professor—. També es pot avaluar mitjançant *carpetes d'aprenentatge*, és a dir, l'estudiant recull diferents evidències que corroboren el progrés en el seu aprenentatge; també es poden utilitzar *diaris de classe* que recullen l'experiència i vivències formatives i personals dels estudiants durant un període determinat.

Els *exàmens o proves escrites* són els instruments clàssics per avaluar al final del procés d'ensenyament-aprenentatge (que no vol dir que hagi de ser sempre al final del curs, pot ser al final d'un bloc de continguts). Aquest instrument centrarà el contingut d'aquest bloc i de la resta de la unitat.

Recurs bibliogràfic

L'obra de J. V. Espín i M. Rodríguez *L'avaluació dels aprenentatges a la universitat* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1993) tracta sobre aspectes generals del procés avaluatiu centrat en el nivell educatiu universitari. És un contingut bàsic que, tot i tractar-se d'una referència poc actual, es pot considerar encara vàlid si es vol conceptualitzar i entendre l'avaluació dels aprenentatges.

El llibre està dividit en dues parts. Una primera, que presenta una reflexió teòrica sobre la naturalesa i el sentit de l'avaluació, i les fases que té, donant resposta a les preguntes generals de què s'avalua, per què i com. En la segona part del llibre s'exposen aspectes de caire metodològic: per una banda, s'expliquen alguns instruments (les proves d'assaig i les proves objectives, destacant què són, quins avantatges i inconvenients suposa utilitzar-les, com es poden elaborar i com s'han de corregir). Per una altra banda, es descriuen les tècniques i els instruments d'observació, els registres anecdòtics (és a dir, anotacions de comportaments i fets rellevants a tenir en compte per a l'avaluació de l'aprenentatge d'un estudiant concret), la llista de verificació i escales de valoració com a altres formes d'avaluar els aprenentatges.

La lectura d'aquesta obra completa els continguts més conceptuals entorn l'avaluació que es presenten en aquest primer bloc de la unitat així com amplia els continguts que es presenten en els altres dos blocs en relació al tipus de proves i tipus de preguntes-respostes d'examen.

Aquesta classificació d'instruments d'avaluació **no és estàtica ni exclouent**, és a dir, cadascun d'aquests instruments es pot fer servir per altres funcions i en altres moments sempre i que es tingui molt present quin és l'objectiu per al qual es vol avaluar i s'hagi valorat perquè és pertinent utilitzar aquell instrument i no un altre. També es pot parlar de sistemes d'avaluació transversals, que es poden fer servir tant en l'inici, com durant o al final de l'aprenentatge. Es tracta de l'autoavaluació i l'avaluació entre iguals.

- En l'*autoavaluació* l'estudiant valora els coneixements que té o que ha adquirit en el procés d'aprenentatge. Ell mateix és el responsable d'avaluar-se i li serveix per conèixer quins temes té ben preparats i quins ha de reforçar.

- L'*avaluació entre iguals* requereix de la participació de tots els estudiants (pot ser que estiguin agrupats o per parelles), que es converteixen en avaluadors dels treballs, proves escrites... dels seus companys. Els criteris d'avaluació poden ser decidits pel professor o pels mateixos estudiants. Aquest sistema d'avaluació permet a l'estudiant posar-se en el rol d'avaluador i conèixer què suposa corregir, valorar i comunicar els resultats a un company de l'aula.

L'avaluació, en l'àmbit educatiu, és una presa de decisions que té en compte uns objectius d'aprenentatge i que ha de partir d'uns criteris explicitats i coneguts tant per l'avaluador com per l'avaluat.

L'EXAMEN, EINA D'AVALUACIÓ

Si es contempla l'avaluació fonamentalment en l'àmbit universitari, bona part dels participants d'aquest nivell educatiu superior coincideixen a afirmar que l'examen és una de les eines d'avaluació que més s'utilitza.

El Gran Diccionari de la Llengua Catalana defineix el mot *examen* com:

"Prova escrita o oral a què és sotmès un alumne, un candidat, per poder declarar si és apte a entrar en una escola, a obtenir l'aprovació d'una assignatura o d'un curs, un grau, un càrrec o una ocupació, etc."

Aquesta definició reflecteix l'ús que es fa dels exàmens a la universitat. Són un instrument que permet **acreditar** que un estudiant ha assolit un nivell de coneixements determinat.

L'examen ha de servir a l'estudiant per demostrar que sap transferir els coneixements que ha après durant el curs sobre aquella matèria concreta. Per contra, l'examen no ha de servir per evocar i abocar tots els coneixements que s'han après durant els dies previs a la prova. Tanmateix l'activitat de transferir o bé d'abocar coneixements està directament relacionada amb el tipus d'examen que es plantegi, el qual afavorirà un tipus d'estratègia cognitiva de l'estudiant o una altra.

Sovint l'examen no és l'únic mecanisme pel qual s'avalua l'aprenentatge, és a dir, hi ha altres instruments que fa servir el professor que li proporcionen evidències del progrés en el procés educatiu. Des del punt de vista de l'estudiant, cal conèixer i aprofitar aquests altres mecanismes que **complementen l'examen** per demostrar el que s'ha après.

Normalment l'estudiant universitari en les èpoques d'exàmens no només ha de superar un examen, sinó diversos i sovint massa pròxims temporalment. Aquesta situació fa que l'estudiant hagi de planificar molt bé el seu temps, i establir prioritats des del

principi per poder donar resposta a les exigències de cada prova.

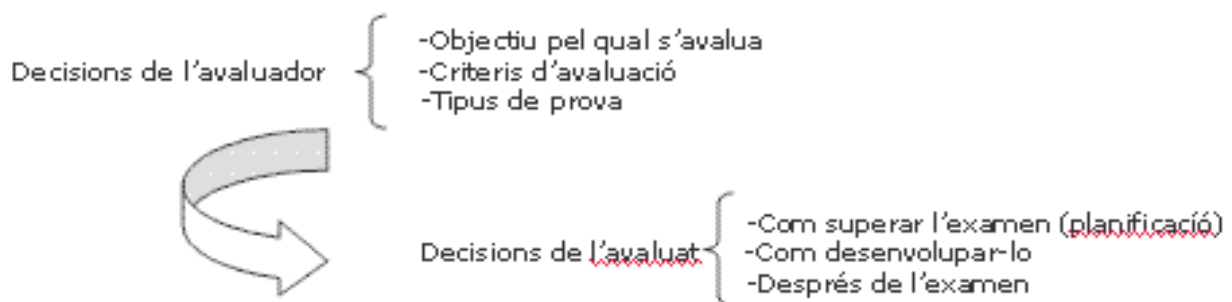
Aquesta estratègia es configura a diferents nivells ja que passa per conèixer els objectius de l'avaluació, el canal (oral, escrit...), els continguts d'aprenentatge que són susceptibles de ser preguntats, els criteris pels quals s'avaluarà, el tipus d'examen i la durada. Totes aquestes informacions ajudaran a afrontar la situació d'examen, a **planificar-ne l'estratègia** i a regular els esforços per obtenir garanties de ser superada amb èxit.

El tipus d'examen sovint condiciona el tipus d'aprenentatge i d'estudi de l'alumne. Així doncs, no s'estudiarà de la mateixa manera un examen tipus test, que un examen amb dues preguntes obertes.

En aquest moment de planificació, l'estudiant ha de tenir present la **normativa existent sobre aspectes d'avaluació** a la seva universitat. Normalment aquesta normativa està disponible a la pàgina web de la institució. En cas que l'estudiant tingui algun dubte respecte al nombre de convocatòries, respecte si és possible lliurar l'examen quinze minuts després de començar, etc., és necessari resoldre'l abans d'anar a la prova. És important considerar i no perdre de vista els drets i els deures de l'estudiant.

L'avaluació és un procés que afecta tant al professor com als estudiants. En aquest sentit, **s'estableix un diàleg entre ambdós participants**. En l'àmbit universitari, normalment, el professor o conjunt de professors d'una àrea dissenyen el sistema d'avaluació d'una assignatura, i els estudiants han de demostrar que han assolit els objectius d'aprenentatge. Aquesta relació entre professor i estudiants entorn l'avaluació pot tenir l'accent en el professor quan ell pren gran quantitat de decisions sobre com i quins criteris avaluarà l'aprenentatge; s'estableix un diàleg entre ambdós participants, o pot ser una relació compartida en què els estudiants participen i prenen part en les decisions en relació al procés avaluat.

Per tant, si es tenen en compte les decisions que prenen els diferents protagonistes d'una situació avaluativa es pot dir que:

Tot i que el professor normalment adopta el rol d'avaluador, des de la perspectiva de l'estudiant és important valorar i tenir en compte el rol del professor no només com a avaluador, sinó també com a persona que orienta l'aprenentatge i facilita les ajudes.

La normativa d'avaluació de la universitat, el nombre d'exàmens i la seva distribució temporal, el tipus d'exàmens i el tipus de preguntes i la transferència de coneixements són factors que ajudaran a l'estudiant a definir la millor estratègia per superar els exàmens.

Argumenta és un projecte dels serveis lingüístics de nou universitats catalanes (Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Pompeu Fabra, Universitat de Girona, Universitat de Lleida, Universitat Rovira i Virgili, Universitat Oberta de Catalunya i Universitat de Vic), que han dirigit els serveis lingüístics de la Universitat Autònoma de Barcelona i de la Universitat Politècnica de Catalunya.

Argumenta ha tingut el suport de la Secretaria d'Universitats i Recerca del Departament d'Educació i Universitats i la col·laboració de la Secretaria de Política Lingüística del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya.

La unitat 2 d'Argumenta ha estat elaborada per Elena Barberà Gregori i Anna Espasa Roca. L'edició d'aquesta unitat s'ha tancat al setembre de 2006.

Si voleu citar aquest material podeu fer-ho de la manera següent:

Serveis lingüístics de la UB, UAB, UPC, UPF, UdG, UdL, URV, UOC, UVIC. *Argumenta* [en línia]. Barcelona: setembre 2006 [Data de consulta: dd-mm-aa]. Unitat 2. Com es respon un examen amb èxit. Disponible a: <http://www.uab.cat/servei-llengues>.

Els continguts d'Argumenta estan subjectes a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 de Creative Commons.

